

האם יברך האב ברכת 'שהחיינו' על הפדיון כיון שיש לו שמחה בעשיית המצוה, או שכיון שיש לו עגמת נפש אינו מברך (תוס' בכורות שם, רא"ש פדיון בכור, א, בשם ר"י).

כהן מברך דקמטי הנאה לידה או אבי הן מברך דקא עביד מצוה – שניהם צריכים לברך, רק הספק הוא מי יברך ויוציא את חבריו, ופשוטה הגמ' שעל אבי הן לברך משום שהוא מקיים מצוה, ויוציא את הכהן שחובת ברכתו היא ברכת הנהנין (ע"פ רש"י, ושו"ת חת"ס י"ד רצט, והעמק שאלה שאילתא קעא, וראה להלן דעות הראשונים שלמסקנת הגמ' אין על הכהן חובת ברכת 'שהחיינו' כלל). או שהספק היה האם יש בפדיון הן שמחה לאב ולכן עדיף שהוא יברך ויוציא את הכהן, או שאין בו שמחה לאב ועדיף שיברך הכהן שיש לו שמחה בקבלת הכסף (שו"ת חת"ס שם, רצד).

והלכתא אבי הן מברך, ואין הכהן מברך, שאף שיש לו הנאה בקבלת חמש סלעים, מכל מקום כיון שעל ידי שקיבל הפסידו שאר הכהנים, אינו יכול לברך על הנאתו (מאירי). ויש שביאר את הטעם שאין הכהן מברך, לפי שבכל דבר התלוי בשניים אין מברך אלא אחד, וכשאר מתנות כהונה שהכהן המקבל אינו מברך, וכמו בכל מקום וממכר שהקונה מברך 'שהחיינו' ולא המוכר, אף אם יש לו הנאה מרובה מהמכירה (שו"ת הרשב"א, א, שלה, בתיירושו השני). ויש שכתבו, שהכהן חייב ב'שהחיינו' ואבי הן מוציאו ידי חובה (ע"פ רש"י, ושו"ת חת"ס י"ד רצט, והעמק שאלה שאילתא קעא, ראה ביאורו לעיל ד"ה כהן).

שתיים, בדוקא אמרו 'שתיים', כי רק באופן שהאב מברך על הפדיון הוא מברך גם 'שהחיינו' ומוציא את הכהן, שכיון שכבר בירך ברכה אחת יברך אף את השניה, אבל במקום שהאב אינו פודה בעצמו כגון שפודה על ידי שליח, או באופן שהפדיון נעשה על ספק בכור שאין האב מברך על הפדיון, הכהן מברך 'שהחיינו' (ע"פ כתב סופר י"ד קמז, וכו"ז בהעמק שאלה שאילתא קעא [והוסיף, שלדעת החת"ס שם רצט, אם לא התכוון האב להוציא או הכהן לצאת, חייב הכהן לברך אף שכבר בירך האב]). ויש שכתבו, שגם כשפודה על ידי שליח, השליח מברך אף את ברכת 'שהחיינו' (דרישה י"ד שה, ג, שו"ת חת"ס י"ד רצח [שלא כדעת הצ"ח [ראה לעיל ד"ה בעו] שאין השליח מברך 'שהחיינו').

וברכת 'שהחיינו' של האב היא קודם שנותן לכהן את הפדיון (רמב"ם ביכורים יא, ה). ויש אומרים, שמברך 'שהחיינו' לאחר הנתינה לכהן (הר"י קורקוס שם, בשם אורחות חיים). ■ להלכה, אבי הן מברך 'על פדיון הן' ו'שהחיינו', ואחר כך נותן הפדיון לכהן (שו"ע י"ד שה, י, וראה דרך אמונה ביכורים שם עוד פרטים בזה).

רבי שמלאי איקלע לפדיון הן וכו', הובא דין זה כאן, משום שדינו בו בשני מיני ברכות באדם אחד מחמת מעשה אחד, בדומה למשנה שדנה בקרבן פסח וקרבן חגיגה שהן שתי ברכות באדם אחד הבאות יחד, שהחגיגה באה עם הפסח (רשב"ם). ויש שביאר, שהסתפקו בכהן ואבי הן מי מהם מוציא את חבריו בברכת 'שהחיינו', בדומה למשנה שדנה האם ברכת הפסח פוטרת את ברכת חגיגה (רש"י, וראה להלן ביאור הגמ' לדבריו). ויש שביאר, שלפי שאמרו לעיל (ע"א) שברכת החגיגה יכולה לפטור את ברכת קרבן פסח לולי שמתן הדם על המזבח שונה, אף שקרבן חגיגה הוא רשות (ראה לעיל ע, א) וקרבן פסח הוא חובה, הסתפקו האם הכהן יכול לפטור את אבי הן בברכת 'שהחיינו', אף שלכהן ברכה זו אינה אלא רשות [כדין ברכת 'שהחיינו' על הנאה מפרי חדש (ראה עירובין מ, ב)], ולאבי הן היא חובה, ופשוטו שאין הכהן יכול להוציא את האב, ואינו דומה לקרבן חגיגה שלפעמים הוא חובה מדרבנן באופן שיש הרבה אוכלים, כדי שיאכל קרבן פסח על השבוע (זרע אמת פסחים לב).

בעו מיניה פשיטא על פדיון הן וכו' אבי הן מברך, הזכירו בשאלתם את ברכת פדיון הן אף שלא הסתפקו אלא בברכת 'שהחיינו', כיון שיסוד שאלתם הוא שכיון ששניהם יחד מקיימים את מצות פדיון הן, האב בנתינתו והכהן בקבלתו, ואבי הן מברך על הפדיון, יתכן ואת ברכת 'שהחיינו' תיקנו שיברך הכהן, בכדי שלכל אחד מהם תהיה ברכה (כתב סופר י"ד קמז). ויש שכתב, שיסוד שאלתם הוא שכיון שברכת הפדיון היא בנוסח 'על פדיון' ולא 'לפדות', מוכח שניתן לפדות על ידי שליח (שכל מצוה שניתן לעשותה על ידי שליח, הברכה היא בנוסח 'על' (ראה לעיל ז, ב)), וכיון ששליח העושה מצוה אינו מברך 'שהחיינו', יתכן שתיקנו חכמים שהכהן יברך תמיד אף באופן שהאב עצמו פודה (צל"ח בביאור הראשון [וראה להלן שיש הסוברים שאף שליח מברך 'שהחיינו']). או שברכת הפדיון היא בנוסח 'על', כיון שאין המצוה נגמרת עד שיקבל הכהן, ונמצא שהוא חלק מהמצוה, ואם כן יתכן שהכהן מברך 'שהחיינו' (צל"ח בביאורו השני).

ברוך שהחיינו וכו' – וחיוב 'שהחיינו' על האב במצות פדיון הן יותר משאר מצוות, הוא לפי שיש בה גם שמחה, ששמחה האב שיצא בנו מכלל נפל (בעל המאור; שו"ת הרשב"א א, קנז). או משום שהיא מצוה שאינה שכיחה (תוס' בכורות מט, א ד"ה לאחר, רמב"ם ברכות יא, ט). או משום שהיא מצוה התלויה בזמן, שעד שלשים יום אינו ראוי לפדיון (ר"ן על הרי"ף). והנפקא מינה בין הביאורים, באופן שמת הן לאחר שלשים יום ופודה אותו האב לאחר שמת,